Published December 29, 2023 Klapalekiana, **59**: 371–375, 2023
ISSN 1210-6100

Prof. MUDr. Vladimír Beneš, DrSc., 70 let

Prof. MUDr. Vladimír Beneš, DrSc., 70 years old

Vladimír Beneš – terarista a entomolog

Jako příteli a žáku mi připadlo, abych připomněl Vladimíra Beneše z jiné než ryze profesionální stránky. Samozřejmě, Vladimír Beneš (nyní již VB starší) patří k zásadním postavám české neurochirurgie a jeho odborný životopis by vydal na několik stran. Pokud se někdo chce dozvědět o jeho profesní dráze, odkazuji nejlépe na Encyklopedii osobností České a Slovenské republiky (Anonymus 2021) vydané nedávno a obsahující jeho hlavní úspěchy. Mé připomenutí se ale nebude týkat neurochirurgie, chtěl bych se podělit o můj pohled na Vláďu jako na špičkového amatérského biologa.

Vláďa Beneš se narodil 30.7.1953 v rodině neurochirurga a lékárnice. Tatínek (prof. V. Beneš nejstarší), sice sám zahlcen prací jako přední neurochirurg, si ale vždy našel chvíli a jako nadšený milovník sportu vedl i syna k různým aktivitám jako fotbal, tenis a další. Přesto se v synovi objevil zájem v rodině zcela nový, a to potřeba nejprve se zajímat a poté také chovat různé živočichy. I při Vláďově poměrně strmé odborné kariéře je jeho dětství a mládí prodchnuto příhodami spojenými s teraristikou a mezinárodní výměnou exotických druhů plazů, které za studené války byly obtížně přístupné jedné či druhé straně. Jeho životní družka, manželka Eva s ním tenhle zájem nejen sdílela, ale aktivně jej podporovala a s nadsázkou užívaný titul „chovatelka“ byl vlastně Vláďovým láskyplným oceněním trpělivosti své ženy. Vzpomínám, když už byl Vladimír významným lékařem v Masarykově Nemocnici v Ústí nad Labem, že v jejich domě bylo celé patro vyhrazeno „havěti“, tj. teráriím s řadou ještěřích a hadích druhů. Dům Benešů měl tak mezi ústeckými tipaři hrůzostrašnou pověst a jako jediný v ulici nebyl nikdy vykraden. K největším Vláďovým úspěchům na tomto poli patří nejspíše spolupráce na prvním úspěšném odchovu korovce jedovatého (*Heloderma suspectum*), kterého Vláďův přítel Václav Hottmar dokázal rozmnožit i mimo jeho domovinu v Arizoně, tedy v tehdejší ČSFR (Hottmar 2003). Ostatně nějaké korovce měl Vláďa celý život, a i dnes je v jeho kanceláři v Ústavu neurověd ve Střešovické nemocnici možno tohoto vzácného ještěra vidět.

Osobně jsem poznal Vláďu po nástupu na neurochirurgické oddělení Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem v roce 1990, vrátil se tehdy z roční stáže v Barrow Neurological Institute ve Phoenixu, v americké Arizoně. Okamžitě mi bylo jasné, že mám před sebou naprosto unikátní typ lékaře, s obrovským tahem na bránu, ojediněle vysokou odbornou úrovní ve svém oboru, ale i (a to mne zaujalo nejvíce) se širokými znalostmi o teraristice, entomologii a přírodě vůbec. Vláďa ve mně našel dalšího „bláznivého“ broučkaře mezi lékaři, a to vedlo k nabídce, abych s ním krátce nato, v roce 1993, vycestoval do Číny na mou první cestu mimo Evropu. Nejen, že expedice zásadním způsobem ovlivnila celý můj další život, ale poznal jsem Vladimíra, tehdy staršího kolegu, jako houževnatého, neúnavného, a především neobvykle skromného chlapíka. A hlavně kumpána s obrovským a svérázným smyslem pro humor a exhibice všeho druhu. Myslím, že řadě mých kolegů (k jejich škodě) zůstal tento pohled na Vladimíra utajen, protože v medicinální praxi na takové úrovni, v jaké bylo nutno se pohybovat, na podobné věci není prostě místo. Vláďa se tehdy zajímal především o střevlíkovité brouky (Carabidae), dokázal ze svých více než čtyřiceti výprav do celého světa dovézt řadu málo známých nebo vědě zcela neznámých druhů. Skromně a často zcela nezištně je odevzdával profesionálním entomologům, kteří je popisovali a připojovali za popis svá jména. O tom svědčí řada jmen střevlíků, např. *Broscosoma benesi* a dalších rodů jako *Cychrus*, *Diacanthostylus*, *Pseudotaphoxenus*, *Stomis*, *Trechus* a *Xestagonum*, které na Vladimírovu počest nesou druhové jméno *benesi*. A nejde zdaleka jen o střevlíky, ale i o další brouky, jako jsou listokazi nebo páteříčci (Švihla 2004, Pokorný & Curoe 2012). Zatímco mne samotného mrzelo, že mnou doslova „vydřený“ a s velkým nasazením získaný materiál z dalekých zemí popisuje pro vědu někdo jiný, Vláďa byl a je nad podobné pocity zcela povznesen a zůstával nezištně v pozadí. Jednou jedinkrát, a to spíše z legrace, se stal spoluautorem popisu nového druhu, který objevil. Díky tomu se nehodilo, aby druh nesl jako obvykle Vláďovo jméno (Sciaky & Beneš 1997). Samozřejmě, ony naše první cesty jsou spojeny s řadou veselých i dramatických, často zcela nepublikovatelných příhod. Ostatně první „průšvih“ jsem mohl sledovat v roce 1990, když se Vladimír ocitl v nejistotě po problémech v Sovětském svazu, kdy zrušili odlet z Almy-Aty do Moskvy a Vláďa strávil nedobrovolně v Kazachstánu další dva týdny a jeho naprosto zděšené manželce nebylo možné v té době poslat včas nějakou zprávu.

Pro mé zaměření na spinální neurochirurgii si mne Vladimír vzal do svého nového týmu, když zvítězil v konkurzu na šéfa Neurochirurgické kliniky ve Střešovicích v Praze, a tak jsem mohl zblízka sledovat jeho život dál, i když jsme od společných expedic na čas upustili. Přitom jsme ale stále čile měnili biologický materiál získaný na cestách.

Obr. 1. Boleslav Březina, autor a Vladimír Beneš (zleva doprava). Čekání v táboře Hailugou Glacier Valley, Sečuán, Čína, červen 1993.

Tehdy zastával nejvyšší možné funkce v evropské i české neurochirurgii, a přesto si našel čas na nějakou tu cestu, prodloužení kongresového pobytu o jeden či dva „výpady" do přírody a na „pokec" s entomology. Ani tehdy nevynechal skoro žádnou burzu entomologů čili Mezinárodní setkání sběratelů hmyzu. A také v té době Vláďa s kolegou Sváťou Pokorným objevili krásu neotropických oblastí a začal jeho zájem o Mexiko, Bolívii a další země, a hlavně o listorohé brouky. Dnes patří jeho sbírka listorohých k velkým světovým sbírkám, ale Vladimír Beneš není jen sběratelem, hmyz aktivně studuje, a hlavně rád se o své znalosti podělí anebo nějaké získá. Vláďa i dnes, kdy je nejen uznávaným odborníkem světové úrovně ve svém oboru, významnou mediální „celebritou" a vůbec populární postavou, se chová v entomologické komunitě zcela skromně a nenápadně. Je to jedna z mála osobností jeho formátu, která aktivně a nezištně pomáhá zpřístupnit široké laické veřejnosti entomologii a zájem o přírodu vůbec. O tom svědčí nejen řada oborových přednášek na neodborná témata, jakými jsou pro lékaře entomologie a cestování, ale např. výstava Tajemný kabinet profesora Beneše (Beneš et al. 2021), kterou nešťastně při vernisáži zasáhla pandemie COVID-19, ale přesto proběhla i ve stísněných podmínkách velmi úspěšně a kurátoři ji udrželi ještě další dva roky v běhu. Výstavu, jejíž expozice začala na turisticky značně exponovaném místě v Nerudově ulici v Praze, navštívilo dle pořádající kurátorky více než sto tisíc lidí a řada z nich byli zahraniční návštěvníci Prahy. Měl jsem tu možnost

Obr. 2. Profesor Beneš vždycky dbal na dopravní předpisy.

doplnit k vystaveným entomologickým krabicím s hmyzem nějaké krátké popularizační komentáře a mohl jsem obdivovat, s jakou elegancí se výstavy její zkušená kurátorka zhostila. A hlavně jsem mohl slyšet s jakou radostí a obdivem výstavu komentovali profesionální entomologové z různých přírodovědeckých fakult. Vláďa propaguje léta zájem o přírodu ve všech společenských vrstvách, mezi politiky, herci, umělci a všemi přáteli, kterých není nijak málo. Za všechny jmenujme populárního herce Oldřicha Kaisera, který s Vladimírem nejen sdílí dobré i zlé na expedicích, ale aktivně sám hmyz hledá a vysloužil si už pojmenování nového taxonu střevlíka na svou počest (Deuve 2002). Vladimír entomologii propaguje také v televizních pořadech, nejen ve vlastních televizních medailonech, ale i prostřednictvím svých přátel, např. populární moderátor Aleš Háma kladl několikrát entomologické otázky v televizních soutěžích, které moderoval. Vláďa prostě využívá své slávy nejen ke své potěše, ale i k dobré věci. A to je bez diskuze.

Vláďo, přeji ti k tvým kulatinám všechno nejlepší, mnoho dalších tvůrčích let naplněných zábavou, pevné zdraví a jak říkáme my broučkaři „Have a lot of chitin!“.

Martin HÄCKEL, Praha

Obr. 3. Tajemný kabinet profesora Beneše. Snímek z interiéru výstavy před odloženou vernisáží, Museum Montanelli, Praha, 2021.

LITERATURA

ANONYMUS 2021: Beneš Vladimír. P. 101. In: *Encyklopedie osobností České a Slovenské republiky 9*. (*Encyklopédia osobností Českej a Slovenskej republiky 9*). British Publishing House Ltd, London, 1598 pp. (in Czech and Slovak).

BENEŠ V., HÄCKEL M., SOMMER D., KRÁL D., SEDLÁČEK O., ALTENBURG-KOHL D. 2021: *Tajemný kabinet profesora Beneše. Professor Beneš' cabinet of mysteries and artists from the Museum Montanelli collection*. Nadace DrAK – Museum Montanelli, Praha, 175 pp. (in Czech and English).

DEUVE T. 2002: Nouveaux Carabus L. et Cychrus F. de Chine occidentale (Coleoptera: Carabidae). *Coléoptères* **8**: 239–246 [*Cychrus kaiseri* sp. nov., p. 245].

HOTTMAR V. 2003: Chov korovce jedovatého (Heloderma suspectum, Cope 1869) a jeho první rozmnožení v ČSFR. *Reptárium* **13**, www.reptarium.cz/en/articles/lizards/13

POKORNÝ S. & CUROE J. D. 2012: A new species of Chrysina Kirby (Coleoptera: Scarabaeidae: Rutelinae) of the quiche group. *Folia Heyrovskyana, Series A* **20**: 111–116 [*Chrysina benesi* sp. nov., p. 111].

SCIAKY R. & BENEŠ V. 1997: Morionidius inexpectatus sp. n. (Coleoptera: Carabidae: Morionini) from China. (Morionidius inexpectatus sp. n. (Coleoptera: Carabidae: Morionini) z Číny). *Klapalekiana* **33**: 69–74.

ŠVIHLA V. 2004: New taxa of the subfamily Cantharinae (Coleoptera, Cantharidae) from southeastern Asia with notes on other species. *Entomologica Basiliensia* **26**: 155–238 [*Themus* (s. str.) *benesi* sp. nov., p. 167, *Athemus* (*Andrathemus*) *benesi* sp. nov., p. 186, *Stenothemus benesi* sp. nov., p. 202, *Prothemus benesi* sp. nov., p. 208].

Obr. 4. Vladimír Beneš a Oldřich Kaiser. Odpočinek a káva, Zimbabwe, leden 2023.